

Nabi Avcı* ile Türkiye’de Medya ve İletişim Çalışmaları Üzerine

Söyleşi ve Düzenleme: Hediyeullah Aydeniz**

Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi başta olmak üzere iletişim bilimlerinin Türkiye’deki serüveni ve birikimini, sizin kişisel hikâyenizle kurumsal hikâyeyi birleştirerek konuşmak istiyoruz. Akademik ve entelektüel bir hafızanın oluşmasına katkı yapmak amacıyla alanın tanıklarını ve bizzat yürütücü aktörlerinin tecrübelerini ve deneyimlerini kayda almak, dinlemek hem öğrenmek hem de başkalarının öğrenmesine aracılık etmek istiyoruz. Davetimizi kabul ettiğiniz için özellikle teşekkür ediyorum, kıymetli vaktiniz ve paylaşacağınız bilgiler için şimdiden çok teşekkür ediyorum.

Söyleşinin ana odağını, iletişim bilimlerinin hem kurumsal hem de disiplinler boyutuyla Türkiye’deki gelişimi, bu süreçteki kişisel yolculuğunuz, öğrenciliğiniz, akademik çalışmalarınız, üstlendiğiniz görevler, yaptığınız çalışmalar ve alanın Türkiye’deki gelişimine ilişkin tanıklığınız, katkınız ve genel değerlendirmeleriniz oluşturacaktır. Özellikle dönemin yazıya dökülmemiş boyutlarını akademik hafızanın parçası kılmak, alan literatürü açısından da değerli bir katkı olacaktır. Bu çerçevede TALİD’in Aralık 2021 sayısında Prof. Dr. Oya Tokgöz¹ ve Prof. Dr. İnal Cem Aşkun² ile yaptığımız söyleşiler yayımlandı.

Maşallah.

* Prof.Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi ve İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi (E).

** Doç. Dr., Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, haydeniz@marmara.edu.tr, orcid: 00000003-4481-632X

1 “Oya Tokgöz ile Türkiye’de Medya ve İletişim Çalışmaları Üzerine Söyleşi”, *TALİD*, c. 19, sy. 38, s. 735-742, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2169396>.

2 “İnal Cem Aşkun ile Türkiye’de Medya ve İletişim Çalışmaları Üzerine Söyleşi”, *TALİD*, c. 19, sy. 38, s. 743-790, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2169409>.

Aynı çaba kapsamında Türkiye’de iletişim düşüncesinin gelişimi ve bunun yükseköğretimdeki yapılanmasını doktora tezi düzeyinde ele alan ve çalışan ilk isim olarak sizlerin de tanıklığına müracaat etmek amacıyla bu söyleşiyi gerçekleştirmiş oluyoruz. Bu çerçevede iletişim bilimlerinin Türkiye’deki birikiminin ele alındığı sayımızda sizinle yapacağımız söyleşinin yer alması, alanda yetişecek genç akademisyen adayları ve mevcut hocaların çalışmaları ile kurumsal ve entelektüel tarih yazımına sunacağı katkı açısından çok değerli olacaktır. Söyleşinin genel çerçevesini, "Türkiye’de Medya ve İletişim Çalışmaları" üst başlığının tarih yazımına da katkı yapacak şekilde dört alt başlık altında netleştirmeye çalıştık: Kişisel hayat (Biyografi), Akademik ve entelektüel hayat, Kurumsal hayat (Kurum tarihi) ve Disipliner değerlendirme

Sizinle bu kapsamda görüşmüş oluyoruz. Zaman darlığını dikkate alarak kişisel hayatınıza dair sadece bir soru sormuş olayım. Lisans dâhil olmak üzere ilköğreniminizden başlayarak, iletişimci olmaya, iletişim bilimci olmaya sizi götüren ve bu alanda akademik çalışma ve pratikte de uygulama içerisinde olmayı sağlayan hatırlatıcı ve paylaşmak istediğiniz unsurlar varsa konuşabilir miyiz? Buradan başlayıp sonra akademik alana doğru gelmiş oluruz.

Ben de kayda girsin diye söyleyeyim. Ben de size böyle bir proje başlattığımız için, bir tür sözlü tarih çalışması yaptığımız için, yapacağımız için çok teşekkür ediyorum. Bu proje içerisinde bana da yer verdiğiniz için ayrıca teşekkür ediyorum. Doğrusu Ünsal [Oskay] Hoca’nın bir sözünü şimdi siz söylerken hatırladım. Nereden icap etti, hangi bağlamda konuşuldu, onu hatırlamıyorum ama şöyle bir şey demişti: “Biz o zaman yaşlanmış oluruz. Siz de bizi böyle toplarsınız ve Türkiye’de iletişim araştırmalarının kurucu babalarından biri olarak bizi orada herhalde bir taltif edersiniz.” Bu mealde bir şey söylediğini şimdi siz konuşurken hatırladım. Allah gani gani rahmet eylesin. Evet, şimdi sizin sorunuz açısından şunu söyleyeyim; iletişimci olmaya karar vermedim ben. Çünkü zaten ilkokulda, ortaokulda, lisede hatta üniversitede okurken henüz “iletişim araştırmaları” veya “iletişim bilimi” ayrı bir disiplin olarak gündemde değildi. Dünyada da bugünkü kadar gündemde ve tanımlanmış değildi veya en azından bizim bilgimiz dâhilinde değildi. Ben lisede okurken daha çok felsefe okumaya niyetleniyordum; kafamda öyle bir şey vardı. Fakat daha sonra bursiyeri de olduğum rahmetli Fethi Gemuhluoğlu ağabeyimiz, Türk Petrol Vakfı Genel Sekreteri, Türkiye’de pek çok akademisyenin yetişmesinde çok ciddi katkısı hizmeti olan bir büyüğümüzdü. Bizimle de çok yakından ilgilenmişti. Biz derken benim kuşağımdan birçok arkadaşımızla da. Ben kendisini tanıdığımda bir lise öğrencisiydim. Ne yapmayı, ne okumayı düşündüğümü sorduğu zaman felsefe okumayı düşündüğümü söyleyince “Türkiye’de felsefe okunmaz.” dedi. Yani şu mânâda: Türkiye’de felsefe okunacak bir ortam veya felsefe eğitiminin çok nitelikli olmadığını ima eden -böyle tabirler kullanmadı ama ben oradan öyle anladım- ama sosyolojiyi

söylemişti; yani ‘sosyoloji okunabilir’ şeklinde bir tavsiyesi olmuştu, hatta ben o zamanlar Eskişehir Maarif Koleji’nde idim. Daha önce Millî Eğitim Bakanlığı’nda özel kalem müdürlüğü de yaptığı için Fethi Ağabey, “Millî Eğitim Bakanlığı’nda arkadaşlarım var hâlâ. Seni Kadıköy Maarif Koleji’ne aldrayım. İstanbul’a gelirsin, liseyi de İstanbul’da okursun” dedi. Ben de Eskişehir’den ayrılmak istemediğimi, orada bitirmek istediğimi söylemiştim. Maalesef... Dolayısıyla benim iletişim okumak, iletişim eğitimi görmek gibi bir düşüncem veya tasarım yoktu. Nitekim daha sonra işte liseyi bitirdik. Liseden sonra Ortadoğu Teknik Üniversitesi’ne girdim. Onun hikâyesi de biraz ilginç. Fethi Ağabey’in dediği gibi sosyoloji okuyacağım Hacettepe Üniversitesi’nde. O zamanlar ayrı ayrı yapıyordu sınavlar. ODTÜ’nün sınavı ayrı, diğer üniversitelerin sınavları ayrı. Ben hem Hacettepe hem ODTÜ’yü kazanmıştım. Hacettepe Sosyoloji bölümüne kaydolmak niyetiyle Ankara’ya gittim bir arkadaşımınla birlikte. Fakat yaz günü, sıcak hava bir türlü Hacettepe’nin kapısını bulamadık. Meğer hastane tarafına gitmişiz biz bilmeden. Biraz dolaştıktan sonra dedim ki “Gidelim ODTÜ’ye kaydımızı yapturalım.” Böyle gittim Ortadoğu Teknik Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümüne. O zamanlar birinci sınıftan itibaren bölümler ayrılıyordu. Ekonomi-İstatistik, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler ve Kamu Yönetimi bölümleri vardı. Ben Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü’ne girdim ve oradan da mezun oldum. Mezuniyetten sonra da yine Fethi Ağabey’e verdiğimiz söz gereğince üniversiteye intisap etmemiz gerekiyordu. Yani Fethi Ağabey, “Üniversiteyi bitirince bak mutlaka akademisyen olacaksınız, üniversiteye gireceksiniz.” diye bizi tembihlemişti. Ama araya biraz başka şeyler girdi. Benim üniversiteye intisabımdan önceki dönemde gazetecilik daha öğrencilik zamanından başlayan köşe yazarlığı uğraşlarım vardı. Enes Harman imzasıyla *Yeni Devir* gazetesinde dış politika yazıları yazıyordum ama üniversitede Ortadoğu Teknik Üniversitesi’nde okurken kendi adımla bir gazetede görünmek tehlikeliydi, o zamanlar öyleydi. Onun için Enes Harman mahlâsını kullandım.

Hocam işaret ettiğiniz kendini ifade etmeyle ilgili tehlikeyi daha sonra soracağım ama bu aşamada sorumu şöyle formüle etmeye çalışayım. İletişim alanı ve düşüncesi olmasa da yayıncılıkla kurduğunuz bir ilişki var lisede de daha sonraki süreçlerde de. Sizi iletişimci olmaya götüren pratiğin kendisi biraz sanki. Bu süreçteki uğraşlarınızın bu kısmını anlatabilir misiniz?

Evet, düşünsel olarak olmasa bile dediğiniz gibi pratikte o güne kadarki uğraşlarımız itibarıyla iletişim alanına hazırlanıyorduk gibi sanki. Evet, Eskişehir’de lise yıllarında başlayan bir yayın çabamız var. Eskişehir’de 1969 sonu 1970-71 yıllarında *Deneme* dergisini çıkarıyoruz bir grup arkadaşımızla birlikte. Ahmet Kot, Gürcan Banger, Haydar Ergülen, Bekir Şahin gibi daha sonra muhtelif vesilelerle farklı yayınlarda da bu işi sürdüren arkadaşlarımızla birlikte... Hepimiz lise talebesiyiz, *Deneme* diye aylık bir dergi çıkardık Eskişehir’de. On dört sayı çıktı. Sonra

da ben liseyi bitirdikten sonra Ankara'ya gittiğimizde *Deneme* kapandı ama biz de Ankara'ya gelen arkadaşlarla birlikte, adından da anlaşılacağı üzere *Deneme*'nin devamı gibi, *Gelişme* diye bir dergi çıkardık. O üç aylık bir dergi idi. Üç aylık edebiyat dergisiydi. Güzel bir dergiydi o da. Sade, sevimli bir dergi. Şimdi yanımda olsa gösterirdim size. Bileseydim bunları konuşacağımızı getirirdim onları da.

Hocam benim sonrasında aslında bu pratik alana ilişkin bir sorum vardı ama bu kişisel soruları kısaltmışken belki sizin düşünsel olarak ve tema olarak gündeminizde değilse de bir uğraş olarak sizi oraya doğru götüren bir yolun basamakları gibi geldiği için bunları biraz detaylandırmanızı isteyeceğim.

Evet. Ankara'da *Gelişme* dergisini çıkardık. Bu arada 1974 veya 1975 olması lazım. Yeni bir gazete kurulmuştu İstanbul'da *Yeni Devir* diye. *Yeni Devir* gazetesi, daha çok Millî Selâmet Partisi çizgisinde yazarları ve gazetecileri bünyesinde toplayan ama Millî Selâmet Partisi'nin resmî yayın organı olan *Millî Gazete*'nin dışında, daha çok üniversite öğrencilerine, üniversitelilere ve daha okuryazar kesimlere hitap etmek üzere çıkan bir gazete idi *Yeni Devir* gazetesi. O gazeteye dış politika yazıları yazmam için bana Abdurrahman Dilipak o zaman öneride bulunmuştu.

Lisans öğrencisiyken mi lisanstan sonraki süreçte mi hocam?

Üniversitedeyim. Onun için müstear kullanıyoruz zaten, Enes Harman ismi oradan geliyor. O günlerde biz İsmet Özel'le de yeni tanışmışız, birlikte ne yapılabilir diye konuşuyoruz. O da Hacettepe'de öğrenci henüz. Fransız Filolojisi bölümünde. Birlikte başladık *Yeni Devir* gazetesinde. Onun sütun başlığı "Konuşmak"tı galiba benimki "Odak"tı. Ben daha çok dış politika yazıyordum. Bir de haftada bir, özel bir dış politika sayfası yapıyordum. Güzeldi yani onlar.

Bir ulusal medya kuruluşunda lisans dönemindeyken günlük köşe yazıları yazmaya başlıyorsunuz.

Evet, günlük yazıyorduk. Şimdi geriye doğru baktığımız zaman helâl olsun, her gün yazı yazmak... enteresan bir şey.

Hocam ben bu gazeteyle, bu uğraşla ilgili bir şey daha sorayım lisansa gelmeden, doktora programına gelmeden bu dergicilik, yayıncılık alanıyla ilgili eğer paylaşabileceğimiz bir şeyler varsa yine anlatmanızı arzu ederim. Bir de sizin kamu personeli olarak göreve başlama işinizin kendisi de aslında iletişim işi.

Evet, hep o çizgiden gittim.

Bir tür basın müşavirliği diyebileceğimiz bir faaliyet olarak başladınız sanki.

Doğru.

Dolayısıyla bu uğraşın kendisi hem içerik üretme, yazı yazma ve yayın kuruluna ve yayın politikasına etki edebilecek bir ilişki ağının içinde olmanın dışında şu kamu personeli olma hikâyenizin kendisini de bu tür iletişim işi olarak gördüğüm için biraz oraya da girip onun öyküsünü de paylaşır mısınız? Ama bu ödüllendirme meselesinde yine Fethi Bey'in, sizin ifadeniz ile Fethi Ağabey'in etkisi var. Rasim Özdenören ile çalışıyorsunuz.

Evet, Kültür Bakanlığı'nda. Evet, benim ilk memuriyete başlayışım yine Fethi Ağabey'in yönlendirmesiyle Kültür Bakanlığı'nda oldu. O zamanlar bakanlıklar kendi memurlarını kendileri, sınav ile, alıyorlardı. Ben de yine üniversitede öğrenciyken o sınava girmiştım, lise mezunu olarak girdim yani. Üniversiteden henüz mezun olmamıştım. Sınavı kazandım. Sonra memuriyete orada başladım lise mezunu olarak. Rıfki Danışman Kültür Bakanıydı, Sait Bilgiç Kültür Bakanı müsteşarı idi. Rasim Özdenören Abi de benden önce orada yine Fethi Ağabey'in zannediyorum tezkiyesi veya referansı veya yönlendirmesiyle orada basın müşavirliği görevindeydi veya müşavirdi, bakan müşaviriydi. Adı basın müşaviri olmayabilir, bakan müşaviriydi. Ama ben orada göreve başlarken, o gün Fethi Ağabey Ankara'ya gelmişti; dedi ki; "Rasim'in yanında olacaksın. Rasim'e yardım edersin, beraber çalışırsınız." "Peki" dedik. Herhalde müsteşar Emin Bilgiç, Fethi Ağabey'in yakın dostuydu. Ona da herhalde "Böyle yapsınlar." demiş olmalı ki biz öyle çalışmaya başladık Rasim Ağabey ile. Benim görevim orada her sabah çıkan belli başlı ulusal ve yerel gazeteleri, yerel derken Ankara gazetelerini, tarayıp Kültür Bakanlığı'nı ilgilendiren haberleri makasla kesip teksir kâğıtlarına yapıştırmak, altına hangi gazetenin hangi sayfasından olduğunu yazıp dosyalamak ve dosyayı Bakan Bey'in masasına koymak.

Medya takip hizmetiyle basın danışmanlığı...

Evet, görevim buydu.

Bu ne kadar sürdü hocam?

Bu, iki yıla yakın sürdü. Sonra bir ara ben, nasıl oldu onu hatırlamıyorum şimdi, Dış İlişkiler Daire Başkanlığı'nda da görevlendirildim. Orada bazı tercüme işleri oluyordu. Onun için ek bir iş gibi beni orada Rasim Ağabey ile orada güzel bir birlikteliğimiz olmuştu o dönem.

Hocam şunu da sorayım. Fakülteye başlamadan yani yetmişli yıllarda sizi bir tür iletişimci olmaya götüren başka uğraşlar veya hatırlatabileceğiniz herhangi başka dergicilik, yazarlık faaliyeti var mıdır?

Evet, ilk yazım da yine lise talebesiyken *Deneme* dergisinden önce *Hareket* dergisinde çıkmıştı.

Nurettin Topçu'nun.

Nurettin Topçu'nun ve onun talebelerinin çıkardıkları *Hareket* mecmuasında yayımlanmıştı sene 1968 idi yanlış hatırlamıyorsam.

Bu anlamıyla bu döneme ilişkin bu alana denk gelebilecek başka paylaşabileceğiniz uğraşlar var mı? Uygulama olarak veya bu uğraşlar içerisinde iletişim veya haberleşme temaları çok gündemde miydi? Buna ilişkin neler söylersiniz?

Yok, benim bu tür ilgilerim o zamanlar daha çok edebiyat bağlamında olabilir. Yani iletişimle ilgili olmaktan ziyade edebiyatla ilgili uğraşlardı. Nispeten tabii felsefe, edebiyat, düşünce ve siyaset de var işin içinde. Çünkü aynı zamanda her edebiyat dergisi belli bir siyasî akımın da kadrosu içinde yer alıyordu.

Her bir derginin aynı zamanda bir düşünce akımının adını da taşıdığını düşününce...

Evet, onun için aynı zamanda siyasî bir tavır alma gibi de okunabilir o zamanki ilgiler. Öyleydi. Bu okumaları yönlendiren en önemli şeylerden bir tanesi de -onu da bir teşekkür vesilesi olarak zikretmek isterim doğrusu- lisede okurken, Eskişehir Maarif Koleji'nin çok güzel bir kütüphanesi vardı ve o kütüphaneye Türkiye'de ve yurt dışında yayınlanan kalburüstü dergiler geliyordu. Yani Türkiye'de yayınlanan belli başlı bütün edebiyat dergileri... *Hisar*, *Varlık*, *Yeni Ufuklar*, *Hareket*, efendim *Defne*, *Folklor Araştırmaları* gibi dergiler geliyor. Ama yurtdışından da mesela *Times Literature Supplement*(TLS) geliyor. Bu benim çok sevdiğim bir dergidir. Mesela *The Listener* da çok güzel bir dergiydi, kapandı, o BBC'nin dergisi idi. BBC Radyosunda yayımlanan kültür programlarını deşifre ederek yayınlıyorlardı, çok güzel bir dergiydi, çünkü BBC'nin kültür kanalında, o zaman televizyon yok, BBC Radyo'da yayımlanan belli başlı kültürel programların deşifreleri orada yayımlanıyordu. Çok nitelikli bir dergiydi. Onları düzenli izleyebiliyorduk orada lisedeyken. O da benim tabii edebiyatla olan, düşünce dünyasıyla olan ilişkilerime ciddi katkısı olan bir imkân.

Hocam ben üniversiteye, lisansüstü programa öğrenci ve hoca olarak fakülteye başlama sürecine girmiş olayım. Bu anlattığınız uğraşlar ve küçük izlek üzerine sorum şuydu: Kişisel tanıklığınıza müracaat ederek iletişim bilimleri adı ile açılan ilk fakülte ve doktora programının ilk öğrencilerinden birisi olarak lisansüstü çalışma yapmaya karar verme ve başlama sürecini sizden dinleyebilir miyiz? Fethi Bey'in yönlendirmesi olduğunu söylediniz ama lisans bitmiş, hem kamuda hem özelde yayıncılık anlamında belli bir tecrübe edinmiş birisi olarak buraya başlama hikâyenizi, karar verme sürecinizi özellikle biraz paylaşabilir misiniz?

Evet, şimdi benim üniversite işi Fethi Ağabey'den sonra... Yani Fethi Ağabey genç yaşta rahmete kavuştu. Üniversiteye intisabım şöyle oldu: 1979 sonuna

doğru, Eskişehir'de yine benimle aynı liseden mezun Burhan Erdem ağabey vardı. Orada İktisat Fakültesinde iktisat tarihi okutuyordu. Zannediyorum o dönemde doçentti. O haber verdi "Eskişehir'de yeni bir fakülte kuruldu, Televizyonla Eğitim ve Öğretim Fakültesi. Asistan alacak; sen de gel müracaat et." diye. Yalnız o dönem Anadolu Üniversitesi değil henüz, Eskişehir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi idi, kurumun adı. Onun içinde de bir fakülte kuruluyor: Televizyonla Eğitim ve Öğretim Fakültesi... İnal Cem Aşkun, kurucu dekan... Yılmaz Büyükerşen o zaman başkan, rektör değil, Akademi Başkanı... Yılmaz Bey'le, İnal Bey zaten akademiden arkadaşlar; aynı hocanın, Orhan Oğuz'un öğrencileri onlar. Sonra yönetimde de beraberler. İnal Cem Aşkun Hoca da, adı İletişim Bilimleri Fakültesi'ne çevrilen Televizyonla Eğitim ve Öğretim Fakültesi'nin kurucu dekanı ve yanlış bilmiyorsam daha sonra "İletişim Bilimleri" adını da oraya veren İnal Hoca'dır sanıyorum.

Son söyleşide öyle söylüyor hocam. Milliyet gazetesinin çocuklara yönelik bir iletişim ekinden hareketle o ismi verdiğini söylüyordu.

Tamam, ben de öyle tahmin ediyordum. Tamam, onu teyit etmiş olduk. Evet, İnal Hoca'dır onun isim babası. Sonra biz öyle başladık. Bir sınava girdik. Sınavı kazandık ve asistan olarak başladık.

Burhan Bey'in sizi yönlendirmesinde alanla ilgili iletişimin özel bir payı oldu mu? ...

Hayır, o günlerde mesela İktisat Fakültesi'nin bir asistan imtihanı olsaydı belki beni oraya çağıracaktı Burhan Abi.

Akademiye intisap etmenin kendisi değerli olandır diye anlıyorum.

Yani önemli olan benim mezuniyetimle bir şekilde uyuşan bir bölümde üniversiteye intisabımdı. İletişim fakültesi de işte siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler uyuyor. Zaten o sınava girmek için öyle bir kısıtlama da yoktu bildiğim kadıyla... Yani aramızda mühendis arkadaşlar da vardı mesela bizimle beraber başlayan. Dolayısıyla şu bölümden mezun olanlar müracaat edebilir gibi bir kısıtlama olmadığı için başvurduğum, bu tür kısıtlama olsaydı da ben herhalde uyardım o kısıtlamaya. Çünkü siyaset ve uluslararası ilişkiler hani her yere çekilebilir bir alan olduğu için... Ona girdik. Sınavı kazandık, hemen göreve başladık. Sonra zaten küt diye 12 Eylül darbesi oldu. Ben 1979 sonunda üniversiteye intisap ettim.

Bir yıl bitmeden darbe oluyor.

Evet, yanlış hatırlamıyorsam 1979'un son aylarıydı, aralık filandır benim başlamam.

Buna ilişkin Burhan Erdem'in dışında böyle o eleme sürecinde katkısı olup veya bir şekilde paylaşımı olan hatırlayabileceğiniz isimler var mıdır, anmak istediğiniz?

Tabii benim bütün eğitim süreçlerimde sürekli kendisine danıştığım, kendisinin önerilerinden, tavsiyelerinden, nasihatlerinden çok istifade ettiğim Ağabeyim Mustafa Seçkin'in çok katkısı oldu tabii. Mustafa Ağabeyim de Fethi Ağabey'le birlikteler. Zaten zamanında Fethi Abi'nin asistanlığını da yapan Mustafa Abi, Türk Petrol Vakfı'nda, ondan önce de Odalar Birliği'nde birlikteler. Mustafa Seçkin Ağabeyim Eskişehirliydi. Geçen ay kaybettik onu, Allah gani gani rahmet eylesin. O benimle hep çok yakından ilgilendi. Benim her şeye yön verecek tavsiyeleri oldu. Dolayısıyla benim üniversiteye intisabımdan çok memnun oldu. Öyle başladık.

Sınav süreci için hatırladığınız bir şey var mı hocam?

Sınav sürecinden hatırladığım bir çeviri de verdiler bize. Ben o zamana kadar zaten epey çeviri yapmıştım. Şimdi çok parlak bir sınav yaptığımı zannediyorum. Yani o hocaların çok hoşuna gittiğini biliyorum yaptığım çevirinin. Çünkü çok profesyonel bir şeydi. Yani unutamadığım cümleyi söyleyeyim mesela. *Ayak Takımı Arasında* kimindi? Gorki'nin miydi? Neyse oraya girmeyelim. Yani Rusça bir eserin İngilizce çevirisinin başlığı var çevirmem gereken metinde. O kitabın Türkçeye çevrilmiş halini yani kelime kelime çevirseniz başka bir şey çıkar da Türkçede hangi başlıkla yayınlanmışsa o başlığı koyarak çevirince, sadece İngilizceyi değil aynı zamanda o kitabın kendisini de okuduğumuzu göstermiş olmuştuz.

Yayıncılık deneyimi, editörlük bir önceki iş uğraşlarınız ashında etkili oldu, öyle mi?

Onlardan da gelen bir şeyler var tabii.

Sınavdaki hocaları hatırlar mısınız? İnal hoca dışında.

Yok, onları hatırlamıyorum.

Dolayısıyla siz ashında doktora öğrencisi olarak değil, asistan olarak başlamak üzere akademiye girmiş oldunuz...

Tabii tabii, doktora programı sonra başladı.

Siz önce asistan olarak başladınız.

Biz asistan olarak girdik. Zaten o zamanlar, 'akademilerde verilen unvanlar diğer üniversitelerde verilen unvanlarla eş değer midir, değil midir' tartışması başlamıştı. Akademide doktor, doçent, profesör olanların bu unvanlarını Üniversitelerarası Kurul tanımiyordu. Sonra uzun mücadelelerden sonra bunların

eş değerlikleri kabul edildi. Onun üzerine burası yeni bir doktora programı açtı. Böylece biz üniversite bünyesinde doktora programına başlamış olduk.

Dolayısıyla aslında doktora programının öğrencileri, aslında okulun asistanları olanlar oldu...

Asistanları olarak programa öğrenci olarak kaydolduk, biz asistandık.

Teyit için şimdi size de sorayım, ben İnal Hoca'ya da sordum, isimler konusunda bir belirsizlik var ve en azından resmî kayıtlara ben de ulaşamadım. Sizin hatırladığınız paylaşabileceğiniz o ilk ekibe ilişkin isimler olarak kimleri sayabiliriz?

Bizim ekip mi?

Sizin ekip hocam evet.

Ben onları gelmeden önce biraz not ettim.

Lütfen paylaşır mısınız? Çok değerli o kayıtlar.

Haluk Gürgen var mesela. Şimdi Profesör Haluk Gürgen. Şimdi zannediyorum Bahçeşehir Üniversitesi'nde dekan. Profesör Melih Zıllıoğlu Galatasaray'dan emekli oldu. O da İletişim Fakültesinden. Ali Cemalcılar rahmetli oldu. Müzikle ilgiliydi Ali. Profesör Levent Kılıç Anadolu Üniversitesi'nden geçen yıl emekli oldu. Onun daha çok fotoğraf üzerine çok ciddi çalışmaları vardı. Ama aynı zamanda Eskişehir üzerine de güzel anı kitapları yayınladı son dönemde. Dursun Gökdağ vardı. Profesör. Turan Abi, Turan Baraz rahmetli oldu. Halk bilimciydi. Profesör Sezen Ünlü en son İletişim Fakültesi dekanıydı zannediyorum Eskişehir'de. Ümrân Tüfekçioğlu profesör olmadı zannediyorum. Ama o da bizimle beraber doktora yaptı. Profesör Mehmet Kesim vardı. O da emekli oldu Anadolu Üniversitesi'nden. Mesela o mühendisti. Çünkü Eskişehir'de bu İletişim Bilimleri Fakültesinin altyapısında bir televizyon stüdyosu vardı. Hamburg televizyonuyla ortak geliştirilmiş oradan alınan destekle kurulmuş bir...

Yılmaz Büyükerşen'in yürüttüğü bir proje galiba...

Evet, onun oraya getirdiği bir proje. Orada mühendis olarak da çalışacak kişilere ihtiyaç var. Bu arkadaşların çoğu orada çalışıyorlardı. Mesela Haluk Gürgen, efendim Levent Kılıç, Seçil Büker, Dursun Gökdağ, Mehmet Kesim, Kazım Sezgin. Kazım mesela çizgi film üzerine çalışıyordu. O stüdyoda çok güzel işler yaptıklarını zannediyorum. Yanlış hatırlamıyorsan Anadolu Üniversitesi'nin amblemini yapan da Kazım'dır, Kazım Sezgin'dir. Nadi Kafalı yeni öğrendim o da rahmetli olmuş. O da yine o stüdyodandı. Nuray Serter o da fakültenin fakülte sekreteriydi galiba.

Asistan veya doktora yapan ekipten miydi kendisi de?

İsimlerini zikrettiklerimin hepsi asistan. Tabii idari görevleri de yürütüyorlar. Fuat Gürcüoğlu vardı mesela. Fuat doktora aşamasından sonra ayrıldı. Ticarete girdi, devamında siyasete girdi. Tepebaşı Belediyesi'nde Meclis üyesi oldu. Profesör Naci Güçhan sinema üzerine çok çalışması vardı. O da emekli oldu. Yalçın Demir profesör, Ülkü Üstünoğlu, o profesör olmadı zannediyorum. Sonra İstanbul'a nakletti. Ergin Aykol, o erken ayrıldı akademik kariyerden. Hasan Uzunonat... İkisi de zannediyorum doktora programından da ayrıldılar. Daha çok stüdyoda görev yapıyorlardı.

Uygulamalı işlerde daha fazla.

Evet, uygulamadaydılar. Bizim bu arkadaşların büyük bir bölümü dediğim gibi hem akademik çalışma hem de pratikte o stüdyoda uzaktan eğitim derslerinin çekimleri vesaire o işlerle de uğraşıyorlardı.

Hocam ikinci sorum aslında sizin akademiye giriş süreciniz ve ekibin dışında sizin başlamanızla beraber fakülte aynı zamanda kurulma sürecini de yaşıyor.

Tabii.

Dolayısıyla sadece öğrenci ve asistan olarak başlama değil fakültenin kuruluş sürecinin de ekibi olmuş oluyorsunuz.

Evet.

Biraz bu kurumsal sürece ilişkin bilgi verir misiniz?

Zaten daha önce İletişim Bilimleri Fakültesi, Akademi döneminde Televizyonla Öğretim Ve Eğitim Fakültesi idi. Sonra kurum İletişim Bilimleri Fakültesi oluyor. Akademi üniversiteye dönüştükten sonra üniversitenin fakültesi haline geliyor. Bunları İnal Hoca çok iyi anlatmıştır zannediyorum.

Hocam anlattı, ben size özellikle tanıklığınızı ve değerlendirmenizi sormak istiyorum. İlk doktora programının şöyle üç temel özelliği var aslında. Bir öğrencisiniz, akademisyen adayısınız doktora süreci devam ediyor. İkinci olarak da asistansınız ve hoca olarak derslere giriyorsunuz. Üç aynı zamanda o akademik kadronun bir parçası olarak bir de idarî işleri yürütüyorsunuz.

Benim idarî görevim yoktu. Beni boyuna derse sokuyorlardı.

Hoca olarak.

Hoca olarak evet.

Bu sürece ilişkin, kurumsallaşmanın o ilk evresine ilişkin belki paylaşabileceğiniz hususlar vardır. Bizimle ne paylaşmak istersiniz?

Çok güzel bir şeyi hatırlattınız. Şimdi biz genç asistanız, daha yeni başlamışız. Fakülte de yeni kurulmuş. Eski Akademi kadrolarından bu yeni fakülteye çok uyan hocalar yok. İnal Cem Aşkun kurucu dekan. İnal Hoca müthiş bir akademik koordinatördür. Yani hakikaten Türkiye'nin neresinde kim var, hangi konuda kim en iyisidir bunları böyle arar, bulur. Yani vardır ya böyle profesyonel futbol kulüplerinde de yetenek avcısı. Tam öyle bir adam. Sadece gençler açısından değil kıdemli hocalardan da. Mesela bakın ben size hoca kadromuzdan da bahsedeyim.

Ders alıyorsunuz aynı zamanda ders veriyorsunuz bir de lisansüstü ders alıyorsunuz.

Bu hocalar hem önce bizim fakülteye lisansa derse geliyorlar. Bir kısmı daha önce başlamışlar, bir kısmı bizimle birlikte gelmeye başladılar hem de daha sonra doktora programı açılınca lisans dışında doktorada ders veriyorlar. Bu hocalar mesela Cevat Çapan, Ünsal Oskay rahmetli, Barlas Tolan o da rahmetli oldu. Oğuz Onaran Ankara Siyasal'dan, Metin Kazancı Ankara Basın Yayın'dan. Niyazi Karasar Eğitim Fakültesi'nden. Yahya Özsoy rahmetli o da Eğitim Fakültesi'nden. Yine rahmetli olanlardan Bozkurt Güvenç Hacettepe'den Kültürel Antropoloji'ye geliyor. Cevat Alkan eğitimci. Şimdi bu hocalar dediğim gibi lisansa geliyorlar ama doktora başlayınca bize doktorada ders veriyorlar ve biz bu hocalardan çok yararlandık. Yani hakikaten çok iyi bir ekip kurdu İnal Hoca. Hocalar da hiç aksatmadan, yaz kış demeden Mavi Trene binip Ankara'dan, İstanbul'dan geldiler. Gerektiğinde bir iki gece misafirhanede kalarak... Yani sadece sınıfta ders yapılan bir süreç değil; aynı zamanda hocalar tabii misafirimiz olduğu için biz onlarla ilgileniyoruz. Misafirhanede beraberiz, lokantada beraberiz. Yani tam bir eğitim şölenu oldu.

Kültür ve yaşam alanı kampüsü olmuş.

Evet. O bakımdan hem Yılmaz Büyükerşen'in tabii bütün bu altyapıyı hazırlayan rektör olarak, hem de kurucu dekan olarak İnal Cem Hoca'nın hakikaten büyük gayretleri oldu. Hepimiz onlara müteşekkirez tabii.

Hocam bir söyleşinizde sanki eğitim döneminin iki yıl sürdüğüne dair bir detay vardı.

Doktora süreci mi?

Doktora ders dönemi, acaba hatırlar mısınız?

Dersler evet iki yılda bitti galiba. Evet, iki yıl oldu zannediyorum. Dersler bittikten sonra işte yeterlilik yapıldı yanlış hatırlamıyorsam. Sonra tez yazma aşamasına geçtik.

Şimdi ben de o sorulara geliyorum hocam. Tez konu seçimi süreciniz yine teze ilişkin bize özellikle konu seçim, danışmanla ilişkileriniz ve sürece dair ne söylersiniz?

Şimdi orada benimki biraz garip oldu. Yani diğer arkadaşlarımdan diyelim fotoğrafçılık üzerine çalışan, sinema üzerine çalışan, radyoculuk üzerine çalışan veya eğitim fakültesi çıkışlı arkadaşlarımızın hocaları hazır gibiydi. Zaten derse gelen hocalardan veya üniversiteden daha önce lisanstan tanıdıkları bildikleri hocalar... Benim bu anlamda yanında çalışabileceğim; spesifik bir alanda danışmanlık yapacak hoca yok bu ekibin içerisinde. Yani hepsi çok değerli hocalar ama şimdi Cevat Hoca mesela diyelim İngiliz edebiyatı veya edebiyat üzerine bir tez yapsam ne kadar iyi olurdu, onun yanında yapmış olurum ama öyle değil. İletişimle ilgili olacak... İnal Hoca bu işi koordine ediyor. Akademik ders programını ilk yapan o. Yani fakülte kurulurken müfredatı belirleyen kişi. Biz de o günlerde İnal Hocayla bir yandan da fakültenin daha sonraki bölümleri, ders programları üzerine konuşuyoruz... O süreçte, İnal Bey'e "Ben bunu doktora tezi yapayım." dedim. "Yap." dedi İnal Hoca.

Onun bir ifadesi var hatırlatmama müsaade eder misiniz?

Tabii buyurun.

Ben önce sorumu şöyle bir daha açayım. Bir de bir gözlemimi paylaşayım. Mümkün olduğu oranda o dönemde hazırlanan tüm tezlere erişmeye çalıştım sizinki dâhil olmak üzere, bazılarını üniversitede lisansüstü derslerde okutuyorum dönem tarihini anlatırken de. İnal Hoca da yazıyor kendi hikâyesinde. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi'ne ilişkin İnal Hoca bir konumlandırma yapıyor ve bir düşünsel ve ideolojik diyebileceğimiz bir kavramsal çerçevesi de var bu konumlandırmanın: Atatürkçü düşünce sistemi. Ve hoca tezlerin çoğunda, benim ulaştığım tezlerin çoğunun danışmanı o ve her tezde de aslında bu çerçevede konular işleniyor. Ali Cemalcılar Hoca'nın tezi de Deniz Güler'in tezi de Ahmet Yüksel Hoca'nın da. O dönemdeki birçok tez, konusu çocuk televizyonu da olsa, eğitim de olsa, kültür de olsa, başka alanda da olsa bu çerçevede hazırlanmış.

Atatürkçü açıdan...

Tam ifadesi "Atatürkçü Düşünce Sistemi". İnal Hoca'nın fakülteye biçtiği rol ve ona uygun olup da danışmanlık yaptığı öğrencilere tahsis ettiği şeyler var. Hocanın bu çerçevede kendisine sorduğum soruya verdiği cevap şuydu: "Nabi'yle zaten bizim dünyalarımız ayrıydı. Birbirimizi biliyorduk. Kavga etmeyeceğimiz tartışmasız bir konu seç gel." dedim.

Doğrudur.

Sizden bu ortamı da anlatmanızı isterim doğrusu. Akademik ortamı, Türkiye'nin YÖK öncesi ve sonrasına da denk geliyor, kuruluş süreci ve darbe dönemi de var. Biraz ben o ortamı da anlatmanızı isterim tez konu seçiminizle beraber.

Evet. İnal Hoca onu dedi; çok doğru. Hoca'nın öyle bir yaklaşımı vardı... Atatürkçü düşünce sistemi... Ve dediğiniz gibi özellikle bizden sonra yaptırdığı tezlerde onu çok uygulamıştır. Şöyle diyeyim, köşeli bir şekilde onlara böyle bir çerçeve çizmiştir. Ancak, şunu da söyleyeyim: İnal Hoca'nın eşi Nevhis Hanım benim liseden edebiyat öğretmenim. O beni daha liseden tanıyor. Dolayısıyla dediği gibi dünyalarımızın ayrı olduğunu, benim Atatürkçü düşünce sistemi eksenli bir tez çalışması yapamayacağımı, bunu beceremeyeceğimi ve istemeyeceğimi o da biliyor. O yüzden ama bir yandan da üniversitenin veya fakültenin işine yarayacak yani ortaya çıkacak ürün uygulamaya da bir şekilde katkıda bulunabilsin istiyor. Böyle bir konuyu birlikte seçtik veya o bana şöyle dedi. Onu tam iyi hatırlamıyorum. Yani "Bildığın gibi yap. Ben sana karışmıyorum; getir tezini." Veya ben ona demiş olabilirim ki, "Hocam ne olur bana karışma! Ben tezimi bitireyim, sonra bakarsınız, kabul edersiniz veya etmezseniz siz bilirsiniz." Bu mealde bir şey olmuş olmalı. Ama tam hatırlamıyorum; ama ister onun dediği gibi ister benim dediğim gibi olsun, bu hocanın hoşgörüsünün bir göstergesidir.

İdeal bir öğrenci-tez danışmanlığı ilişkisine de güzel bir örnek aslında.

Evet, hiç karışmadı Hoca. Hakikaten hiç karışmadı, sonuçta ortaya çıkan ürüne baktığı zaman memnun oldu. Çalışmanın kendi mantığı içinde, kendi bağlamında yönlendirmeleri de, son tashihler için önerileri de oldu, olmuştur. Ama öyle ideolojik bir tanıma sokmaya çalışan bir müdahalesi hiç olmadı. Gerçekten güzel bir çalışma ortamı, deyim yerindeyse bir 'modus vivendi' oluşturduk birlikte... Mesela benim derslerimde de, girdiğim dersler için de aynı şey geçerli. Dediğim gibi üniversitenin akademiden müdevver eğitim öğretim kadrosu, böyle bir fakülteyi beslemeye yetmiyor. Dışarıdan hocalar getiriliyor. İnal Hoca'nın koordinasyonunda boyuna dışarıdan birtakım hocalar geliyor. Şimdi bu saydıklarım sadece doktora bizimle teması olan hocalar. . Bir de, onun dışında, her alanda yani lisansta okutulan her konuda dışarıdan çok değerli hocalar toplayıp getiriyor İnal Bey. O hocalarla ilgili bazı aksaklıklar olduğu zaman lisansa gelen hocalarla ilgili veya onlar diyor ki mesela "Ben ayda bir kere gelirim." O zaman bizden birini ona asistan olarak belirliyor. Onun gelmediği haftalarda, o hocanın çizdiği çerçevede lisansta hoca olarak biz ders yapıyoruz. Ben o yüzden mesela Bozkurt Güvenç'in Kültürel Antropoloji dersine de, Önay Sözer'in Düşünce Tarihi dersine de girmiş oldum.

Ünsal Oskay'ın ders asistanlığını da yapmış olabilir misiniz?

Yok, Ünsal Hoca iyi geliyordu. Yani o derslere düzenli geliyordu ve biz bir süre sonra bu hocalarla bir tür meslektaş ilişkisine de girdik bu yüzden. Yani tamam

yaşça bizden büyükler ama bize derslerini emanet ediyorlar ve yönlendiriyorlar. Yani biz aynı zamanda sadece doktora sınıfında doktora dersleri almıyoruz veya seminerler almıyoruz. Hocalık stajı da yapıyoruz onların yanında. O bakımdan biz çok şanslıydık. Dolayısıyla çok güzel ilişkiler oldu. Cevat [Çapan] Hoca'yla mesela bir şölendi bizim derslerimiz. Yani öyle formalite gereği yapılan dersler değil. Basbayağı hani Platon'un sempozyumunu Türkçeye *Şölen* diye çevirmişlerdi ya, bizimki öyle sempozyumdu yani şölendi. Hakikaten çok çok yararlandık ve dediğim gibi sadece sınıfta da değil, misafirhanede, uğurlarken, karşılarken, yemeğe giderken rahmetli Turan Abi'nin deyimiyile, "Güllabicilik yaparken"... Çok güzel günler geçirdik hocalarımızla. Ünsal Hoca'yı mesela o kadar çok şeyle hatırlıyorum ki... Benjamin'in *Tarih Üzerine Tezleri*'ni çevirmişti. Onun redaksiyonunu bana vermişti o zaman. Ben de bayağı redakte etmiştim. O da büyük bir alçak gönüllülikle o redaksiyonu kullandı ve bunu sınıfta da, arkadaşlarla da paylaştı. Mesela biz Frankfurt Okulu'nu da hep Ünsal Hoca'dan öğrendik...

Hoca derslere geldiğinde artık Frankfurt Okulu'nu anlatmaya başlamıştı herhalde.

Başlamıştı. O da tabii yeni bir düşünsel serencamın içerisindeydi. Onun heyecanı da vardı, yani biz en heyecanlı zamanlarını hocanın dinlemiş olduk. Bir de çok ilgili bir muhatap bulduğu için, hakikaten ilgiliydik, çok mutluymuştu. Bizim ekip yani bizim doktora kuşağı, dediğim gibi, bir yandan hocamız, bir yandan öğrencisiniz. Oradan aldıklarınızı burada satıyorsunuz. Yani biz de pekâlâ aynı şeyleri sınıflara, tabii onların düzeyine göre uyarlayarak, kullanıyoruz derslerimizde. Okumalarımıza çok yön veriyor. Bu arada üniversitenin merkezi kütüphanesinden bağımsız yine İnal Hoca'nın yönlendirmesiyle İletişim Bilimleri Fakültesi Kütüphanesini kurduk.

Kütüphane kurma sürecinde de rol aldınız, görev aldınız.

Evet, oranın kitap seçme işi büyük ölçüde bendeydi... Bana mesela yetki verdi İnal Bey, ben İstanbul'a geliyordum Sander Kitabevi'ne gidip kitap seçiyordum. Sonra Mahmutpaşa'nın üstünde Redhouse Kitabevi vardı. Oradan istediğim kitabı alıyordum veya sipariş ediyordum kütüphane için. Çok güzel kitaplar aldık.

O zaman hocam şunu anlıyoruz. Fakülte kendi kütüphanesini de o süreçte kurmuş oldu, İletişim Bilimler Fakültesi Kütüphanesini, öyle mi?

Evet.

Mesela *Partizan Review* dergisine abone olduk. Bunlar mesela o tarihte başka üniversitelerde bu rahatlıkta yapılabilen işler değildi.

İletişim Bilimleri Fakültesi'nin kurulma sürecinde aynı zamanda kütüphane de kuruluyor diye anlıyorum. İnal Hoca kütüphane kısmını galiba hatırlamadığı

İçin veya konu oraya gelmediği için kütüphane kısmını yeni öğreniyorum. İletişim Bilimleri Fakültesi kuruluyor, bu süreçte doktora programı açılıyor. Bir de fakültenin kütüphanesi kuruluyor. Bir de bir başka unsur var, süreli yayın olarak bir akademik dergi çıkıyor: Kurgu dergisi. Kurgu'ya ilişkin hatırladığınız şeyler var mıdır veya o sürecin parçası oldunuz mu? Dergi ile ilgili ne paylaşmak istersiniz?

Kurgu Dergisi, ben gittiğimde yeni mi başladı şimdi tam hatırlamıyorum.

İlk sayı 1979'da başlıyor, galiba siz başladığınızda ilk sayı çıkmış olabilir hocam.

Olabilir ama benim orada mesela daha sonra küçük bir risale haline getirdiğim Paul Klee'nın meşhur "Çağdaş Sanat Üzerine"si var... "Jena" konuşması. Yani bir eylemli sanatçının kendi sanatı üzerine yaptığı en güzel konuşmalardan biridir o. O konuşmayı ilk defa *Kurgu*'da benim çevirimle yayınlamıştık. Sonra Daniel Lerner'dan "Çağdaşlaşma Sürecinde İletişim İşlevi"³ makalesini çevirip yayınlamıştık.

Çeviri yaparak Kurgu dergisine katkıda bulundunuz. Bir de şöyle bir şey dikkatimi çekti. Yani tezle ilgili bir sorum olacak onu soracağım ama ben hani kütüphaneyi söyleyince biraz kurumsal faaliyetin o boyutunu da bir soru olarak müsaadenizle araya sıkıştırmış oldum. Derginin editör ve yayın sürecinde olmadığınızı anlıyorum herhalde.

Yok.

Ve makaleleriniz telif eserleriniz orada yok. Sadece çevirileriniz var.

Evet. Çevirilerim var.

Bu sizin tercihiniz miydi o süreçte? Hani farklı dünya görüşüne sahip bir isim olarak akademik-entelektüel olarak durduğunuz yerle ilişkili bir şey olabilir mi? Benim merak ettiğim, biraz provakatif olabilir ama dönemin akademik ortamına ilişkin bilgi verebileceği için biraz da onu da sormak istedim.

Benim o dönemde *Kurgu* dergisindeki çalışmalarım çoğu çeviridir ama bazı telif çalışmalarım akademi dışındaki bazı yayınlarda mesela *İlim ve Sanat* dergisi çıkıyordu, onun tarihi 1985'tir gerçi ama... Akademik bir dergi hüviyetinde olan *İlim ve Sanat* var mesela. *İlim ve Sanat*'ın ilk sayısı⁴ iletişim özel sayısıdır. Ben de onun konuk editörüyüm. Yani o ilk sayının editörü.

3 Daniel Learner, "Çağdaşlaşma Sürecinde İletişim İşlevi", çev. Nabi Avcı, c. 3, sy. 1, 1980, s. 109-134, <https://dergipark.org.tr/download/article-file/1504211>.

4 *İlim ve Sanat*, 1985, sy. 1.

Enes Harman imzasıyla misafir editör olarak yer aldınız İlim Sanat dergisinde.

İlim ve Sanat. Onun o zamanki yayın kurulunda Hilmi Güler vardı. Şimdi Ordu Büyükşehir Belediye Başkanı olan Hilmi Bey o zaman doktordu o. Sonra Makine Kimya Endüstrisi 'ne genel müdür oldu. Onlar ilk sayıyı çıkaracakları zaman iletişim özel sayısı olarak yapmayı önermiştim ve benim editörlüğümde çıktı ilk sayı.

Hocam müsaade ederseniz, size başka bir soru sorayım. Bu konuya bir virgül koyulum müsaadenizle. Ben teze ilişkin bir soruyla akademi içine girmiş olayım tekrar. Tezinizde kendinize atıf veriyorsunuz, Enes Harman'ın Yeni Devir gazetesinde çıkan bir yazısına.

Evet.

İnal Cem Hoca, Enes Harman'ın kim olduğunu biliyor muydu?

Bilmiyorum, sormadım da. Biliyordur ama.

Yani şimdi lisans dönemindeyken Enes Harman ismini kullanıyorsunuz. O tehlike dediğiniz şeyi açmak isterseniz de hani müteşekkirdir olurum. Yani o dönemin Türkiye'sinin akademik ve entelektüel ortamını dikkate alarak biraz bu teze ilgili de merak ettiğim...

Bilmiyorum ama İnal Bey okurdu. Yani o takip ederdi.

Dalgacı Mahmut yazısına referans veriyorsunuz.

Yani benim *Yeni Devir* gazetesinde Enes Harman imzasıyla dış politika yazıları yazdığımı onlar biliyorlardı. Dolayısıyla Enes Harman'ı da biliyorlardı. Ayrıca bizim Bekir Şahin, Ahmet Kot ve İsmet Özel'le birlikte yetmişlerin sonlarında kurduğumuz Yeryüzü Yayınları'nı da, benim orada Rene Guenon'dan, Martin Lings'ten, Seyyid Hüseyin Nasr'dan, Tevfik El Hakim'den yaptığım çevirileri de biliyorlardı. Bir sorun olmuyordu.

Bunu şundan soruyorum. Akademik ortamın özgürlüğüne ilişkin sizin tanıklığınızı merak ediyorum.

Okulda rahattık.

Rahattınız. Okulun İnal Hoca'nın çizdiği o ideolojik kimliğine rağmen hareket alanınızın rahat olduğunu anlıyorum.

Evet. Üniversite de, "modus vivendi" de böyle bir şeydir zaten. Bu herkese yarar...

İletişim temasının 1983'te UNESCO'nun ilan ettiği haberleşme yılı dolayısıyla olsa gerek ama sizin de içinde bulunduğunuz entelektüel çevrelerde iletişimin

tema olarak gündeme gelmesine ilişkin özel bir motivasyon var mıydı? İlim ve Sanat dergisinde olduğu gibi iletişim konusu etrafında bir gündem var o süreçte. Buna ilişkin paylaşmak istediğiniz hususlar olabilir mi?

Şimdi iyi hatırlattınız, onu hatırlatmazsanız unutabilirdim. Ben üniversitedeyken yeni bir Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlıkları var, 80 sonrası ilk plan yapılacak. Rasim Özdenören o sırada Devlet Planlama Teşkilatında görevli. Bizi Plan çalışmaları için kurulan komisyona davet etti. Halkla ilişkiler ve Kültür Politikaları gibi başlığı olan bir komisyon. Biz de oraya İnal Bey’le beraber gittik, İnal Hoca’yla beraber. Komisyon üyesi olarak... O plan çalışmalarında Nermin Abadan-Unat’ı orada tanıdım. Orada enteresan bir şey de olmuştu. Türkiye’yi tanıtmak için yurt dışına yönelik çalışmalara, birileri illa “Propaganda Çalışması” başlığını koymak istiyorlardı. Nermin Hoca dedi ki; “Propaganda bizim literatürümüzde pejoratif bir şeydir yani propaganda yapıyoruz diye propaganda yapılmaz. Bunlara halkla ilişkiler çalışmaları demek lazım.” Tartışma biraz uzayınca, Komisyon üyelerinden biri, “Konsey böyle istiyor.” dedi. Meğer o adam, 12 Eylül’den sonra kurulan Askeri Konseyin temsilcisiymiş. Sonra o dönemde Hasan Celal Güzel Millî Eğitim Bakanı oldu. Üniversiteden 38. maddeyle görevlendirilmiş olarak Hasan Celal Güzel’in yanında Bakan Müşaviri olarak görev yaptım. Bir yandan Eskişehir’e üniversiteye gidip geliyorum bir yandan da Ankara’da Bakan Müşaviri olarak görev yapıyorum. O dönemde Avrupa Konseyi Eğitim Bakanları Konferansı İstanbul’da toplanacaktı ve toplantının ana teması da *Enformasyon Teknolojileri ve Eğitim Sistemleri Üzerindeki Etkileri* idi. Hasan Bey de o Eğitim Bakanları Konferansına sunulacak *Türkiye Ulusal Raporu*’nu hazırlama görevini bana verdi. Ben de Eskişehir Anadolu Üniversitesinden Deniz Bayraktar, Cemalettin Taşçı, Nezih Erdoğan, Çukurova Üniversitesi’nden Ülkü Köymen’den oluşan bir ekip kurdum, birlikte *Türkiye Ulusal Raporu*’nu hazırladık. Dolayısıyla enformasyon teknolojileri, bunların geleceği derken, oradan iyi bir kanal açmış olduk. Bu benim için çok yararlı oldu.

Hocam o rapor kamunun sonraki dönem eğitim politikalarının belirlenmesinde, enformasyon toplumuna geçişte önemli bir çalışma. Ben konuyu tekrar 1980’li yıllar akademik ve entelektüel gündeminin konularından birisi olan iletişime getirmek istiyorum. Kamudaki görevleriniz dışında entelektüel alanla ilgili bir soru sormak istiyorum, İlim ve Sanat’ın iletişim özel sayısını hazırlamasına tekrar dönmek istiyorum. Sanırım seksenli yıllar uydu teknolojisinin devreye girmesiyle veya belki de UNESCO’dan dolayı Türkiye’de entelektüel olarak iletişimin hem akademiye hem de akademi dışında gündemde olduğu bir durum var. Buna ilişkin hatırlayabildiğiniz bir şey var mıdır? Mesela İlim ve Sanat dergisinin iletişim özel sayısını hazırlayan motivasyona ilişkin mesela...

O biraz bizim özel ilgilerimizden kaynaklanan bir şey. Yani çok ağır atmosferle alakalı olduğunu düşünüyorum.

Sizin kişisel ilgileriniz...

Evet, yani benim yerimde mesela genetik teknolojileriyle uğraşan bir arkadaşla bunu konuşuyor olsalardı muhtemelen onlar genetik teknolojilerdeki gelişmeler ve gelecekteki etkileri üzerine bir özel sayı yapabilirlerdi.

Peki hocam. Ben Bilgi Üniversitesi deneyimini de sorayım, zaman da dar olduğu için. Bilgi Üniversitesi'nin kuruluş sürecinde ve profesör olarak da göreve yaptığınız iletişim fakültesindeki deneyime ilişkin de bir paylaşım yapabilirseniz sevinirim. Ben o noktada bir de aslında Medyakronik sitesini de sormak isterim. Belki onu da paylaşmak istersiniz. Türkiye'de iletişim alanının akademide kamu-devlet üniversitelerinin dışına taşması anlamında bir hikâyenin aktörü ve parçası olduğunuz için de o kısmı da sorayım müsaadenizle.

İstanbul ve Bilgi Üniversitesi macerası şöyle: 27 Mart 1994 mahalli seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan İstanbul'dan aday olacak. O süreçte biz ortak dostlarımız vasıtasıyla ilişkiyiz ve Tayyip Bey, adaylığı kesinleştikten sonra, kampanyasını birlikte yapmamızı önerdi. Eskişehir'e gidip geliyorum ama ağırlıklı olarak İstanbul'da 93 sonu 94 başında bir kampanya yürüttük. 1994 seçimlerinde İstanbul seçimleri kampanyasını yürüttük. O kampanyada Tayyip Bey'in karşısındaki adaylardan biri de Zülfü Livaneli'ydi. Sabah gazetesi grubunun. Zülfü Livaneli'nin kampanyasını yürüten ekip de daha sonra veya o günlerde İstanbul Bilgi Üniversitesi'ni kuran arkadaşlardı. Böylece biz rakipler olarak öyle uzaktan uzağa tanışmış olduk 94 seçimlerinde. Onlar çok paralı bir ekipti, biz çok parasız bir ekiptik. Biz kazandık. Biz kazanınca onlar da merak etmişler bu ekip kimler diye. O vesileyle tanışmış olduk. Zaten Nilüfer Göle vasıtasıyla Asaf Savaş Akat bizi biliyordu ama bir de böyle uygulamadan gelen bir şey var. Neticede Asaf Savaş Akat o zaman İstanbul Bilgi Üniversitesi rektörüydü ve beni üniversiteye davet etti.

Bu alanın tezini yazmış yükseköğretimin nasıl yapılması gerektiğini araştıran birisi olarak, siz Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesini, iletişim bilimleri alanı itibarıyla nasıl değerlendirirsiniz?

Bilgi Üniversitesi'nde çok güzel bir ortam vardı benim görev yaptığım tarihte. Çok güzel bir ortam vardı. Eski arkadaşlarım vardı. Mesela işte biraz önce sözünü ettim. Türkiye Ulusal Raporunu da birlikte hazırladığımız Deniz [Bayrakdar] Hanım orada Bölüm Başkanıydı. Sonra dekan olarak Aydın Uğur vardı. Yani ben çok rahat ettim Bilgi Üniversitesi'nde. Zaten Bilgi Üniversitesi'ne Asaf Savaş Hoca'nın davetiyle giderken iki koşul öne sürmüştüm. Bir, hiçbir idarî görev kabul etmem. İki, müstakil bir oda isterim. Bu kadar. İkisi de sağlandı. Dolayısıyla ben orada çok rahat hocalık yaptım. Hem lisansta, hem de lisansüstünde. Bilgi Üniversitesi bünyesinde yayımlanan *Medyakronik* sitesi de çok güzel bir çalışmaydı. Rahmetli

Kürşad Bumin ile Ümit Kıvanç'ın editörlüğünde hazırlanan site, gerçekten çok nitelikli bir medya takip, değerlendirme ve eleştiri sitesiydi. Tanıl Bora, Nuray Mert, Ragıp Duran, Umur Talu da yazılarıyla, yorum ve değerlendirmeleriyle katkıda buluyorlardı. Ben de arada sırada orada kısa köşe yazıları yazıyordum. Kürşad Bumin lisansta verdiği Habercilik dersleri için de o siteyi çok verimli bir staj ortamı haline getirmişti. Kürşad Bumin'in İletişim Yayınları'ndan çıkan kitabı *Medyakronik* bu maceranın neden ve nasıl akamete uğratıldığını anlamak isteyenler için yararlı bir kaynaktır. .

TBMM üyesi olarak medya ve iletişim çalışmaları alanına giren konularda kurulan komisyonlarda aldığınız görevler oldu, başkanlığını yürüttüğünüz de oldu (Bilişim Teknolojileri Bağımlılığının Etkilerinin İncelenerek Olası Zararlarının Bertaraf Edilmesi ve Bu Teknolojilerin Kontrollü Kullanımının Sağlanması İçin Yapılması Gerekenlerin Saptanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu). TBMM Komisyon Raporlarının da alan literatürününün bir parçasını oluşturduğunu düşünmekteyim. Akademisyen bir milletvekili olarak Meclis'in bu alanda aldığı inisiyatif ve ortaya koyduğu raporları değerlendirmenizi istesem neler söylersiniz?

Önce Türkiye Büyük Millet Meclisinde yaptığımız çalışmaya değineyim. Bu, salgın sürecinden önce başlamış bir araştırma komisyonu hikâyesiydi. Araştırma komisyonunun adı çok uzun, sizin de söylediğiniz gibi, sekiz satır süren bir adı var komisyonun. Ben onu şöyle kısaltmıştım: Bilişim Teknolojileri Bağımlılığıyla Mücadele Komisyonu. Sosyal medya, internet, bir takım bilgisayar oyunları vb. bağımlılığı tehlikesiyle mücadele için dinlenmesi gereken herkesi dinlemeye çalıştık. Güzel de bir rapor hazırladık ama hani sosyal bilimcilerin sık sık başına gelen “pis bir gerçek güzelim teoriyi berbat etti” hikâyesi burada da çalıştı: Covid19 salgını bizim o “güzelim raporumuzu” mahvetti. Çünkü biz o raporda neyi önerdiysek, salgında onlar yapılamaz hale geldi. Yaşlılar, gençler, çocuklar açık havaya çıksınlar, aile ilişkileri şöyle olsun, arkadaşlık ilişkileri böyle olsun, bilgisayar başında çakılıp kalmassınlar, cep telefonlarıyla bu kadar haşır-neşir olmasınlar... Hepsi uygulanamaz hale geldi. Ne yapılmaması gerekiyor dediysek hepsi mecburî hale geldi: Evlerinizde, odalarınızda oturun, aile içinde bile maske takın, konuşmayın, kaynaşmayın, yaklaşmayın. Bilgisayarın başında yapın ne yapacaksınız... Telefonlarla halledin... Bunların hepsi bizim raporda “yapmayın” dediğimiz şeylerdi. Dolayısıyla inşallah bundan sonra normale avdet edildiğinde bunlar yeniden gündeme gelir, tartışılır. O rapor öyle bir konjonktüre kurban gitti açıkçası. Ama bir faydası oldu. Araştırma Komisyonu olduğu için onun süresi sınırlıydı. Bir yıl süresi vardı, sonra bir altı ay uzatıldı ama neticede süreli bir komisyondu. Şimdi kalıcı bir komisyon kuruldu Büyük Millet Meclisinde. Bir ihtisas komisyonu... Dijital Mecralar Komisyonu adı altında. Artık o komisyon,

bizim Araştırma Komisyonu Raporunda işaret ettiğimiz, “şöyle tedbir alınmalı, böyle yapılmalı” dediğimiz her şeyi Dijital Mecralar Komisyonu, inşallah kendi aslı görevi olarak yapar bundan sonra.

Medya ve iletişim eğitiminin Türkiye’de başlaması ve yerleşmesi noktasında önemli bir rol oynadığını bildiğimiz, Türkiye Milli Komisyonu Başkanlığını da yaptığınız UNESCO’nun alanla ilişkisi ve katkısı ile ilgili değerlendirmenizi de almak isterim.

Evet, 2009-2011 yıllarında UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Başkanlığı yaptım. O da çok iyi bir deneyim oldu benim için. Birleşmiş Milletler kurumları arasında, hani “dünya beşten büyüktür” şiarının somutlaştığı belki de yegane Birleşmiş Milletler kuruluşu UNESCO’dur. UNESCO o beş daimi üyenin tasallutunun işlemediği çok özgür bir ortamdır. O bakımdan orada güzel işler yapılabilir. Biz de yaptık, diğer ulusal komisyonlar da yani başka milletlerin millî komisyonları da orada çok rahat ediyorlar. Benim başkanlık dönemimde başlattığımız birkaç şey vardı. İşte UNESCO’nun mesela kendi binası yoktu, onu yaptık çok şükür. Bir de UNESCO’da Birleşmiş Milletlerin diğer kuruluşlarında olduğu gibi gruplaşmalar olur. Yani Frankofonlar ayrı bir gruptur, Latinler ayrı bir gruptur, Araplar ayrı bir gruptur ve bunlar belli kararların alınmasında bu grup gücünden yararlanırlar. Baskı grubu oluştururlar. Bizim öyle bir şeyimiz yoktu. İlk defa biz Ankara’da 2010 yılında Türkçe konuşan ülkeler UNESCO Milli Komisyonlarını topladık. Geçen ay onun sekizincisini Bursa’da yaptık. Türkiye olarak mesela UNESCO Yönetme Kurulu’na seçildik. Hem de Almanya’yı sollayarak seçildik. Türkçe konuşan ülkeler grubunu oluşturmamızın bunda çok büyük payı oldu. Akademya ile UNESCO Türkiye Milli Komisyonunun ilişkilerine gelince... Bakın bu çok net görülebilir bir ilişkidir. Biliyorsunuz, UNESCO’nun bir de komiteleri var. Yani UNESCO Milli Komisyonu İletişim Komitesi var mesela. O İletişim Komitesinin başkanı biraz önce sözünü ettiğim Deniz Bayrakdar Hoca’dır. Şimdi son genel kurulda, geçen ay yapılan genel kurulda da yönetim kuruluna seçildi Deniz Hanım. O mesela pek çok iletişimle ilgili uluslararası düzeyde ilgili toplantıları, organizasyonları, üniversitelerle kurulan ilişkileri UNESCO üzerinden yaptı ve yapmaya da devam ediyor. Dolayısıyla UNESCO’yla üniversitenin ilişkisi benim başkanlığım döneminde de, sonrasında da devam etti. Zaten benden sonraki Başkan Prof. Dr. Öcal Oğuz Bey de alanında çok başarılı bir akademisyen... O da sadece İletişim Komitesi’nde değil, diğer UNESCO komitelerinin faaliyetlerinde de hep üniversiteyi, üniversitelerle iş birliğini önemsemi ve gerçekten o konuda güzel şeyler yapıldı, yapılıyor. İletişim Komitesinde de Deniz Hanım aynı şeyi yapıyor. Bütün üniversitelerle o konuda uyumlu çalışıyorlar. Bu vesileyle, bir teşekkür fırsatı olarak şunu da belirtmek istiyorum: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu binasında bir de UNESCO İhtisas Kütüphanesi kuruldu. Millî Komisyon Başkanı Prof. Dr. Öcal Oğuz ve

Yönetim Kurulu’nun sayın üyeleri, büyük bir nezaket ve kadirşinaslık göstererek o kütüphaneye ”Prof. Dr. Nabi Avcı UNESCO İhtisas Kütüphanesi” adını verdiler. Hem kendi adıma, hem de İletişim araştırmaları alanında çalışan ve dolayısıyla o kütüphaneden yararlanacak araştırmacılar adına Sayın Prof. Dr. Öcal Oğuz’a ve UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Yönetim Kurulu’na çok teşekkür ederim.

Türkiye’de iletişim düşüncesinin gelişimi ve yükseköğretim sistemindeki yapılanması ile ilgili ilk doktora tezini yazan bir isim olarak, iletişimin disiplinler düzeyde geleneklerini oluşturarak kurumsallaşmış olduğunu düşünüyor musunuz? İdari yapılanma, akademik kadro ve öğretimin niteliği, bilgi üretimi ve akademik/entelektüel gelenek itibarıyla bir kurumsallaşmadan söz edilebilir mi? Bu konudaki değerlendirmeniz ne olur? Bu alanın kurumsallaşmasına ilişkin gelinen noktaya dair neler söylersiniz?

Şimdi doktora tezimde de söylediğim, dile getirdiğim bir şeyi, kanaatim daha da pekişmiş olarak tekrar edeceğim. “İletişim Bilimleri” tabiri bana çok doğru gelmiyor. Yani fakültenin adı olarak tamam; orada artık yapacak bir şey yok ama iletişim alanında yapılan çalışmalar “bilimsel bilgi” başlığı altında toplanamayabilecek çalışmaları da içeriyor. Ben onun yerine *İletişim Araştırmaları* tabirini kullanmak gerektiğini düşünüyorum. “İletişim Bilimleri” dediğiniz zaman belli kurallara göre işleyen bir disiplinden söz ediyor olunuz. Hâlbuki bu alan o kadar hızlı değişiyor, o kadar hızlı dönüşüyor ki bunu böyle belli bir disiplinin katı kuralları içerisinde düşünmek çok zorlaşıyor. Onun için zaten tezde de vardır, Levi Strauss da söylüyor: Geçmişte ekonominin, linguistiğin ve kültürel antropolojinin ayrı ayrı yaptıkları işleri şimdi iletişim araştırmaları yapıyor. Nasıl? Ekonomi kabaca, mal ve hizmetlerin dolaşımının araştırıldığı bir alan. Linguistik sembollerin nasıl oluştuğu ve dolaştığıyla ilgili çalışmaları yürüten bir alan. Kültürel antropoloji de cinsiyet rollerinin veya toplumsal rollerin, akrabalık ilişkilerinin nasıl oluştuğunu ve nasıl dönüştükleriyle ilgilenen bir bilim. Bunların hepsi iletişim araştırmalarının kapsama alanında bugün.

Tezinizin sonucunda tartıştığınız hususları da dikkate alırsak gelinen noktada kurumsallaşma düzeyiyle ilgili neler söylersiniz?

Şöyle diyeyim. Şimdi bir eski Milli Eğitim Bakanı olarak bunu nasıl söylerim bilemem ama söyleyeyim. Ben zaten sadece iletişim araştırmalarının değil diğer bütün disiplinlerin de niye üniversite düzeyinde dört yılla başlayıp bittiğini anlayabilmiş değilim. Yani bunun birtakım sosyal sebepleri olduğunu tabii biliyorum. O yaş grubunun denetim altında tutulması için nasıl bir işlev gördüğünü de biliyorum bu sürelerin. Ama niye hukukçu, avukat da dört yılda, ziraat mühendisi de dört yılda, İngilizce öğretmeni de dört yılda, beden eğitimi öğretmeni de dört yılda, veteriner de, diğerleri de hep dört yılda yetişiyor? Sinema, televizyon

veya genel olarak iletişim eğitiminde dört yılın hikmeti nedir? Nitekim bu bilişim teknolojindeki gelişmeler yüzünden şimdi birtakım büyük firmalar, kendi çalışanları için, durmadan üç haftalık, beş haftalık, üç aylık, altı aylık hizmet-içi eğitim programları düzenliyorlar. Niye? Çünkü bugün diyelim yazılım alanında okula başlayan bir öğrenci dört sene sonra mezun olduğunda bu yıl öğrendiklerinin hiçbirisi onun işine yaramayacak. Çünkü teknoloji o kadar hızlı değişiyor, dönüşüyor ki bunların hepsi anakronik hale gelecek. O yüzden bunların altı aylık sürekli yenilenen eğitim programları biçimine dönüşmesi için uğraşılıyor insanlar ve yapıyorlar da bunu. Şimdi bir firma sizi işe alacağı zaman size hangi iletişim fakültesini bitirdiğinizi sormuyor. En son hangi program üzerinde veya hangi yazılım çalıştınız diye soruyor.

Bir disiplin olarak kurumsallaşmasıyla ilgili...

Sadece iletişim araştırmalarının değil bütün disiplinlerin bu yeni havaya uymak için kendilerini hazırlamaları gerektiğini düşünüyorum. Bu tabii çok zor. Yani yerleşik okullar, fakülteler, binalar, hocalar, programlar bunlar varken şu benim dediğim hayata geçirilmesi çok kolay değil.

Akademinin yeniden yapılandırılmasını öneriyorsunuz aslında.

Her şeyin, bütün eğitimin yeniden yapılandırılması, bütün eğitim süreçlerinin bu değişim hızıyla uyumlu hale getirilmesi, daha doğrusu değişim hızına yetiştirecek bir esneklikte programlanması gerekiyor. Bu çok zor bir iş. Onun için hiçbir siyasetçi buna cesaret edemez.

Hocam benim bir notum var sadece sizin kitaplarla ilgili onu da sormak istiyorum.. 1989'da basılan Bombacı Parmenides kitabınızın sonunda bir kitap duyurusu var.

Evet.

"Dr. Nabi Avcı, Bilinç ve Kitle Kültürü İşaret Yayınlarında yakında" diye bir duyuru var. Bu kitap çıktı mı yoksa Enformatik Cehalet olarak mı çıktı?

Enformatik Cehalet... Enformatik Cehalet'in ilk tasarlanan başlığı oydu. Enformatik Cehalet aslında onu da içerecek şekilde tasarladığım bir kitaptı ama bu haliyle çıktı.

Ben acaba başka bir kitap olabilir mi diye sormak istedim.

Yok, *Enformatik Cehalet'in* ilk tasarım başlığı o.

Gergedan dergisinde yayımlanan söyleşinizden hareketle bir soru sormak isterim. O söyleşide Türkiye'de Batılı akademik ortamlarla kurulan ilişkiye dair 88'de

çok net eleştirileriniz var ve bugün de yağmacı dergiler diye dediğimiz alana da işaret edebilecek 30 yıl öncesinden hususlar da var. Bizim sosyal bilimler ve Batı bilimleriyle kurduğumuz ilişkiye dair bir değerlendirmenizi almak isterim. Necati Polat Hoca'yla yaptığınız o söyleş çok değerli. Enformatik Cehalet kitabının yeni baskısının ekleri arasına da dâhil etmişsiniz. O günkü değerlendirmenizden hareketle batılı sosyal bilimlerle kurduğumuz ilişkinin kendisine dair neler söylersiniz? Yani orada bizim Batılı heretik kadrolarla kurduğumuz ilişkinin teorik ve bilgisel değil, sezgisel olduğunu söylüyorsunuz. Sadece bir damara yönelik değil aslında genel olarak akademiye ilişkin bir eleştiri var. Dolayısıyla Türkiye'de bilgi üretimi ve akademinin Batılı dünya ile kurduğu ilişkiyi değerlendirirseniz sevinirim.

Ben bugün mesela o söyleşide zımnen ifade edilen karamsarlık içerisinde değilim. Çünkü işte biraz önce sizin getirdiğiniz dergiler [TALİD]. Yani Türkiye'de akademik anlamda da ciddi bir sessiz devrim yaşanıyor, özellikle sosyal bilimler alanında. Şimdi taşra üniversitelerini biz sadece lisans öğrencilerine verilen imkânlar ve müfredat vesaire eğitimi niteliği üzerinden değerlendiriyoruz. Hâlbuki gözden kaçırmamız gereken bir şey var. Bu üniversitelerin hepsinde şöyle ya da böyle tıpkı bizim 1980 Eskişehir'de yaşadığımızı benzer bir heyecan ve hareketlilik var. İnsanlar bir de üstelik bizim o zaman sahip olmadığımız yurt dışı imkânları, internet üzerinden erişilebilir olan kaynaklar vesaire bütün bunların beslediği yeni bir şey var, canlanma var. Bunlar yayın olarak henüz yeteri kadar göze çarpmıyor olabilir. Aktüel politikanın gürültüsü altında görülüyor olabilir. Üniversitelere musallat olan bu idareci, seçimler bilmem neler yani akademi politik, bunları gölgeliyor olabilir. Ama ciddi mânâda ben öyle bir şeylerle karşılaşıyorum ki yapılmış tezlerle, araştırmalarla müthiş şeyler yapılıyor ve hakikaten bunlar eskisi kadar tercüme kokmuyor. Hem yöntem olarak ama özellikle konu seçimleri olarak kendimizle ilgili çalışmaların sayısı ve niteliği çok artıyor. Ama gündelik kavgaların, gürültülerin arasında bunlar maalesef kaynıyor. Ama bu birikim bir yerden sonra başka sonuçlara da yol açar, açacaktır. Ben o bakımdan eskisi kadar bu çerçevede umutsuz değilim, karamsar değilim. Çok güzel işler yapılıyor. Hiç ummadığımız yerlerde beni zaman zaman üniversitelerden çağırıyorlar sohbet toplantılarına. Oralarda bir defa fiziki mekânlar, imkânlar itibarıyla hakikaten çok iyi durumda. Ama aynı zamanda zihniyet olarak da... Zaten şunu da söyleyeyim. Bilimsel çalışma, araştırma, entelektüel faaliyet evet bir cemaat ister, bir ortam ister, bir meslek dayanışması veya ilişki ağı ister tabii ki ama her şeye rağmen çok bireyseldir. Dolayısıyla Mardin Artuklu Üniversitesinde yapılan çalışmaları, şimdi

5 Necati Polat, "Nabi Avcı'yla Görüşme", *Gergedan Dergisi*, Sayı: 11, Ocak 1988 (Bu söyleşi, "Gergedan Konuşması" başlığı ile "Enformatik Cehalet" kitabının 2019 yılında Timaş'tan çıkan yeni baskısına dahil edilmiştir.).

bir tanesinin ismini verince diğerleri alınır, Uşak'taki, Zonguldak'taki, Eskişehir'deki yapılan çalışmaları.., sadece sosyal bilimler alanında da değil diğer alanlarda da yapılanları görünce ben Türk akademiasından çok ümitliyim.

Hocam çok teşekkür ederim değerli vaktiniz ve paylaştığınız bilgiler için.

Estağfurullah.